

Výchovné poradenství

V. Martin, L. Krejčová a kolektiv

2., přepracované vydání

Wolters Kluwer
Česká republika

Výchovné poradenství

Výchovné poradenství

V. Martin, L. Krejčová a kolektiv

2., přepracované vydání

Wolters Kluwer
Česká republika

Vzor citace: MERTIN, V., L. KREJČOVÁ, eds. *Výchovné poradenství*. 2., přepracované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013. 364 s.

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Martin, Václav

Výchovné poradenství / V. Martin, L. Krejčová a kolektiv. – 2., přeprac. vyd. – Praha : Wolters Kluwer ČR, 2013. – 364 s.

ISBN 978-80-7478-356-2

37.048

– výchovné poradenství

– kolektivní monografie

– příručky

37 – Výchova a vzdělávání [22]

Na zpracování publikace se podíleli:

PhDr. David Čáp

díl 4 – kap. 9, 10, 16

díl 6 – kap. 1, 2, 3, 4, 5

PhDr. Lenka Krejčová, Ph.D.

díl 2 – kap. 3, 4

díl 3 – kap. 2, 3, 4

díl 4 – kap. 2, 4, 8, 13, 14, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24

díl 5 – kap. 4

díl 6 – kap. 6

díl 7

PhDr. Václav Martin

díl 2 – kap. 1, 2, 7, 8, 9, 13, 14

díl 3 – kap. 1

díl 4 – kap. 1, 3, 5, 6, 7, 11, 12, 15, 20

Mgr. Martina Pekárková

díl 1

PhDr. Iva Štětovská, Ph.D.

díl 2 – kap. 5, 6, 10, 11, 12

díl 3 – kap. 5, 6, 7

díl 4 – kap. 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31

díl 5 – kap. 2, 3, 5

© Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013

ISBN 978-80-7478-356-2 (váz. / brož.)

ISBN 978-80-7478-357-9 (pdf)

ISBN 978-80-7478-358-6 (mobi)

Tato kniha vznikla v rámci Programu rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově č. P07 Psychosociální aspekty kvality lidského života, podprogram Psychologické a sociální aspekty utváření životních drah, životních stylů a kvality života – determinanty a perspektivy.

OBSAH

Předmluva.....	9
Předmluva k druhému přepracovanému vydání publikace.....	11
O autorech.....	12
Seznam použitých zkratk	14
Soupis právních předpisů v platném znění.....	16

Díl 1

Legislativa.....	19
Kapitola 1 Základní právní rámec poradenských služeb ve školství ...	19
Kapitola 2 Poskytování poradenských služeb	25
Kapitola 3 Speciální vzdělávání a vzdělávání žáků mimořádně nadaných.....	31
Kapitola 4 Školská legislativa	39
Kapitola 5 Právní předpisy mimo oblast školské legislativy	45

Díl 2

Výchovné poradenství jako odborná oblast.....	54
Kapitola 1 Historie poradenských služeb ve světě a u nás.....	54
Kapitola 2 Kvalifikační předpoklady výchovného poradce a dalších odborníků	57
Kapitola 3 Standardy kurzů pro výchovné poradce, možnosti dalšího vzdělávání v souvislosti s aktivitami výchovného poradce	60
Kapitola 4 Status výchovného poradce v systému školy	63
Kapitola 5 Kontroverze rolí (učitel, výchovný poradce, kolega).....	66
Kapitola 6 Výchovný poradce jako facilitátor komunikace s dalšími odborníky	69
Kapitola 7 Konzultační model v poradenství	73
Kapitola 8 Etické zásady práce výchovného poradce	76

Kapitola 9	Informovaný souhlas při poradenství u dětí	81
Kapitola 10	Psychohygiena – burnout	83
Kapitola 11	Psychohygiena učitele a výchovného poradce	86
Kapitola 12	Problematika profesní zátěže výchovného poradce	92
Kapitola 13	Aktuální problémy pedagogicko-psychologického poradenství	99
Kapitola 14	Pozitivní psychologie	103
Kapitola 15	Literatura pro inspiraci	105

Díl 3

Výchovný poradce a jeho kolegové (učitelé, vedení školy, metodici prevence)		107
Kapitola 1	Kvalitní učitel	107
Kapitola 2	Zapojení dalších učitelů při poradenství žákům a studentům	112
Kapitola 3	Informování o činnosti výchovného poradce ve škole.	117
Kapitola 4	Organizace dalšího vzdělávání učitelů školy.	119
Kapitola 5	Individuální a skupinové supervize učitelů	123
Kapitola 6	Význam práce výchovného poradce pro duševní hygienu kolegů ve škole.	128
Kapitola 7	Reálná i nereálná očekávání od výchovného poradce	130
Kapitola 8	Literatura pro inspiraci	133

Díl 4

Výchovný poradce a žáci, resp. třídy ve škole	135
Kapitola 1 Diagnostika v činnosti výchovného poradce	136
Kapitola 2 Diagnostika školní třídy	142
Kapitola 3 Diagnostika rodiny	148
Kapitola 4 Organizování přípravných kurzů pro předškoláky	153
Kapitola 5 Vstup dítěte do prvního ročníku základní školy – školní zralost	157
Kapitola 6 Vzdělávací problémy – specifické poruchy učení	161
Kapitola 7 Lehká mentální retardace	165
Kapitola 8 Výchovné problémy – specifické poruchy chování	171
Kapitola 9 Nesocializovaná a socializovaná porucha chování	181
Kapitola 10 Povinná školní docházka u cizinců	183

Kapitola 11	Poruchy autistického spektra	185
Kapitola 12	Intervence v činnosti výchovného poradce	188
Kapitola 13	Záškoláctví	191
Kapitola 14	Kariérové poradenství	198
Kapitola 15	Vytvoření a provádění individuálního vzdělávacího plánu	202
Kapitola 16	Individuální výchovný plán	205
Kapitola 17	Vstup žáka do víceletého gymnázia	210
Kapitola 18	Přestup žáka do střední školy	214
Kapitola 19	Příprava na terciární vzdělávání	219
Kapitola 20	Management třídy	222
Kapitola 21	Klima školy a třídy	227
Kapitola 22	Práce s kolektivem třídy	231
Kapitola 23	Seznamovací kurzy	235
Kapitola 24	Učit se učit	239
Kapitola 25	Relaxační techniky	245
Kapitola 26	Řešení konfliktů	250
Kapitola 27	Dlouhodobé onemocnění dítěte	255
Kapitola 28	Deprese	258
Kapitola 29	Vyrovňování se smrtí	262
Kapitola 30	Poruchy příjmu potravy	265
Kapitola 31	Limity, které není třeba překračovat	269
Kapitola 32	Literatura pro inspiraci	272

Díl 5

Výchovný poradce a rodiče, rodiny žáků	277	
Kapitola 1	Vedení poradenského rozhovoru	277
Kapitola 2	Komunikace výchovného poradce s rodiči	281
Kapitola 3	Řešení výchovných problémů s rodiči žáků	284
Kapitola 4	Poradenství rodičům v souvislosti se vzděláváním jejich dětí	288
Kapitola 5	Spolupráce rodiny a školy	292
Kapitola 6	Literatura pro inspiraci	297

Díl 6

Výchovný poradce a spolupracující organizace	298
Kapitola 1 Pedagogicko-psychologické poradny	298
Kapitola 2 Střediska výchovné péče	300
Kapitola 3 Speciálně pedagogická centra	303
Kapitola 4 Orgán sociálně-právní ochrany dítěte.	304
Kapitola 5 Policie ČR	306
Kapitola 6 Nestátní neziskové organizace.	307
Kapitola 7 Literatura pro inspiraci	311

Díl 7

Dokumentace	312
Kapitola 1 Plán činnosti výchovného poradce	312
Kapitola 2 Evidence činnosti výchovného poradce	316
Kapitola 3 Individuální vzdělávací plány	321

Přílohy

Individuální pohovor (se žákem, zákonným zástupcem, učitelem).	326
Průběžná individuální práce.	328
Záznam o práci se třídou.	330
Autoevaluace práce výchovného poradce	332
Etický kodex výchovných poradců	337
Adresář středisek výchovné péče.	339
Adresář pedagogicko-psychologických poraden	341
Adresář speciálně pedagogických center	349
Různorodé kontakty a tipy	357

Rejstřík	360
-----------------------	-----

PŘEDMLUVA

Není v silách jednotlivého učitele, aby se orientoval ve všech odborných otázkách a zvládl všechny pedagogické, speciálně pedagogické, psychologické, zdravotní, sociální a právní problémy, se kterými se setkává při své práci a které svými následky mohou nepříznivě ovlivňovat výsledky jeho hlavní činnosti. K jejich řešení nemá odborné kompetence ani prostor a čas. Proto i v České republice fungují již přes padesát let pomocné poradenské služby, které mu mají pomáhat s řešením zejména speciálních výukových a výchovných otázek. Systém novodobého poradenství v Československu byl při svém vzniku na konci padesátých let minulého století postaven na myšlence, že alespoň základní odborné služby je třeba poskytovat v masovém měřítku, tedy všem potřebným žákům a navíc přímo ve škole. Tomu nejlépe odpovídalo poskytování poradenských služeb pedagogickým pracovníkem specialistou, tedy nejprve poradcem pro volbu povolání a později výchovným poradcem.

Výchovný poradce představoval a představuje i dnes první linii při poskytování odborných poradenských služeb ve škole. Na rozdíl od počátečních let má dnes mnohem víc spolupracovníků / pomocníků přímo ve škole a ještě bohatší výběr odborných institucí mimo školu. Výchovný poradce má i širší možnosti ke svému působení, resp. lze říci, že se v mnoha školách setkává se stále rozsáhlejším spektrem otázek a problémů, s nimiž se na něj žáci, jejich rodiče i kolegové učitelé obracejí.

Jestliže chce plnit odborné úkoly kompetentně, musí nabídnout něco navíc nad to, co umí rodiče nebo běžní vyučující. Velmi důležité jsou přitom praxe a zkušenosti, stejný význam však mají i osvojené poznatky odborných disciplín. Nezbytné jsou i znalosti právního rámce, ve kterém se výchovný poradce, učitelé i žáci ve škole pohybují.

Dostává se vám do rukou publikace, jejímž hlavním cílem je napomoci výchovným poradcům při hledání mnohdy velmi komplikovaných odpovědí na otázky, které jsou jim v jejich poradenské praxi kladeny nebo si je kladou sami. Snažili jsme se postihnout maximální množství různorodých témat a nahlížet na ně optikou současné legislativy, ale také současných trendů v psychologii, speciální pedagogice i dalších příbuzných oborech.

Cílem nebylo sepsat obsáhlou monografii na dané téma, ale poskytnout čtenářům co nejširší spektrum námětů a nápadů, ale také odpovědí a podpory pro jejich působení ve funkci výchovného poradce.

Při zpracování jednotlivých hesel jsme byli vedeni k tomu, aby značná část informací mohla výchovným poradcům sloužit bezprostředně. Přesto jsme vycházeli i ze zahraniční odborné literatury a našich zkušeností s prací zahraničních kolegů. Doufáme, že některé užitečné momenty z praxe, která doposud není v našich podmínkách plně rozvinuta, výchovní poradci využijí jako zdroj inspirace a obohacení. Odkazujeme se však převážně na zdroje tuzemské, pokud jsou k dispozici, aby byly pro výchovné poradce snadno dostupné.

Přejeme našim čtenářům hodně zdaru a odhodlání v jejich poradenské práci a především stabilní zázemí a dostatečnou podporu, které jim umožní vnímat svoji práci jako smysluplnou a dodají jim k jejímu výkonu dostatek energie. Doufáme, že právě otevřená publikace se rovněž stane součástí takové podpory.

prosinec 2009

za autorský tým *Václav Mertin a Lenka Krejčová*

PŘEDMLUVA K DRUHÉMU PŘEPRACOVANÉMU VYDÁNÍ PUBLIKACE

Když jsme na podzim před čtyřmi roky dokončovali jednotlivé příspěvky pro první vydání publikace *Meritum – Výchovné poradenství*, netušili jsme, že se práce setká s tak příznivým přijetím. Výchovní poradci i učitelé ocenili naši upřímnou snahu reflektovat jejich praktické problémy a hledat na ně praktické odpovědi. Proto byl také celý náklad již v roce 2012 beznadějně vyprodán. Povzbuzeni tímto zájmem, připravili jsme a vydali v podobném autorském týmu pro učitele ZŠ, SŠ i pracovníky poradenských zařízení další tři monografie: *Pedagogická intervence u žáků ZŠ* (2010), *Metody a postupy poznávání žáka: pedagogická diagnostika* (2012) a *Problémy s chováním ve škole – jak na ně: individuální výchovný plán* (2013). Neměli bychom zapomenout ani další práce kmenových členů autorského týmu Davida Čápa: *Šikana: mýty a realita* (2012) i Václava Mertina: *Výchova bez trestů* (2013).

Jsme pochopitelně rádi, že první vydání sklidilo úspěch a vyprodalo se tak rychle. Nové vydání, které právě otvíráte, má však i další důvody, nejde jen o opakování téhož. Od roku 2009 se ve školství řada věcí změnila. Mnohdy šlo spíše o formální změny na úrovni legislativy či restrukturalizace důležitých institucí, které se školami a výchovnými poradci spolupracují. Nicméně tyto změny mají i zcela praktické dopady na život ve škole a v mnoha ohledech právě na poradenskou práci. Všechny kapitoly knihy byly tedy v různé míře doplněny, aktualizovány a rozšířeny. Kromě toho jsme nově zařadili tři kapitoly, jež jsme v minulém vydání postrádali nebo jejich témata nebyla tak aktuální: *Diagnostika rodiny*, *Lehká mentální retardace*, *Individuální výchovný plán*. Zcela nově je zpracován první díl publikace věnovaný legislativě. Jsme rádi, že Mgr. Martina Pekárková z MŠMT přijala naše pozvání ke spolupráci. Její řeč je sice právnická, nicméně píše srozumitelně a reaguje na problémy školní praxe, v níž se z pozice právníka zcela erudovaně pohybuje.

Přáli bychom výchovným poradcům, aby měli ve školách takové podmínky, aby mohli realizovat podněty, konkrétní postupy i naplňovat zásady uvedené v knize. Současně je prosíme, aby nepodléhali dojmu, že ve školství je pořád hůř. Když se podívají zpátky, určitě najdou celou řadu kladných skutečností, o kterých se nikomu z nás před léty ani nesnilo.

A nakonec patří naše poděkování vedle samotných čtenářů také nakladatelství Wolters Kluwer a zejména šéfredaktorce Mgr. Nadě Eretové, která dovedla uvedená díla na trh a teď se může spolu s námi začít radovat z dobře odvedené práce.

říjen 2013

za autorský tým Václav Mertin a Lenka Krejčová

O AUTORECH

PhDr. David Čáp, absolvoval obor speciální pedagogika – etopedie na PedF UK a následně vystudoval psychologii na FF UK v Praze. Sedm let pracoval ve Středisku výchovné péče ve Slaném. Nyní přednáší na katedře psychologie FF UK v Praze, poskytuje poradenství a psychoterapii v centru Alivio, spolupracuje s nestátní neziskovou organizací DYS-centrum® Praha o. s., Domovem Laguna Psáry a je lektorem a konzultantem projektu minimalizace šikany. Mezi jeho odborné zájmy patří poruchy chování, šikana, agresivita dětí a dospívajících, gestalt psychoterapie.

PhDr. Lenka Krejčová, Ph.D., psycholožka, vyučuje na katedře psychologie FF UK v Praze a působí v nestátní neziskové organizaci DYS-centrum® Praha o. s. V minulosti učila na několika středních školách, v jedné z nich zastávala funkci výchovné poradkyně a školní psycholožky. Pracovala ve středisku výchovné péče. Odborné zájmy: psychologie adolescence, rozvoj sociálních a kognitivních schopností v prostředí školy, specifické poruchy učení a chování u dětí, dospívajících a dospělých, dynamická diagnostika.

PhDr. Václav Mertin, psycholog, bezmála 40 let poradenské praxe v pedagogicko-psychologické poradně, učitel katedry psychologie FF UK v Praze (vyučované předměty zahrnují pedagogickou psychologii, poradenskou a školní psychologii). K jeho odborným zájmům patří obecnější otázky uplatnění psychologie ve školství, individualizace vzdělávacího přístupu k dětem, poruchy učení a chování, vstup dítěte do školy, domácí vzdělávání, poradenství pro rodiče.

Mgr. Martina Pekárková, absolvovala Právnickou fakultu UK v Praze. Krátce působila v soukromé sféře v advokátní praxi. Od roku 2009 pracuje na odboru legislativy Ministerstva školství, mládež a tělovýchovy, kde se podílí na tvorbě a výkladu právních předpisů (školský zákon, zákon o pedagogických pracovnících, prováděcí vyhlášky a další). V současné době je ředitelkou Odboru legislativy a exekutivního servisu MŠMT ČR. Ve své práci se zaměřuje zejména na problematiku předškolního a základního vzdělávání.

PhDr. Iva Štětovská, Ph.D., psycholožka, učitelka katedry psychologie FF UK v Praze (předměty: psychohygiena, metodologie, interakční výcvik, psychologie pro učitele II aj., podíl v kurzech CŽV). Praktické

zkušenosti získala jako psycholog na onkologické klinice (8 let), v poradně pro rodinu a mezilidské vztahy (2 roky) a v pedagogicko-psychologické poradně (2 roky). Odborné zájmy: duševní hygiena učitele a proměny role učitele v současné škole, komunikační dovednosti, problematika sociální opory ve škole a význam zpětné vazby a supervize pro učitele, psychologie zdraví.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ADD	Attention Deficit Disorder (porucha pozornosti)
ADHD	Attention Deficit Hyperactivity Disorder (hyperkinetická porucha)
aj.	a jiné
apod.	a podobně
atp.	a tak podobně
CES	Classroom Environment Scale
CNS	centrální nervová soustava
ČR	Česká republika
DDM	dům dětí a mládeže
DSM	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Diagnostický a statistický manuál mentálních poruch)
DVPP	další vzdělávání pedagogických pracovníků
event.	eventuálně
IQ	intelligenční kvocient
IVP	individuální vzdělávací plán
IVýP	individuální výchovný plán
LMR	lehká mentální retardace
MCI	My Class Inventory
mj.	mimo jiné
MKN	Mezinárodní klasifikace nemocí
MR	mentální retardace
MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
např.	například
NIDV	Národní institut dalšího vzdělávání
NNO	nestátní nezisková organizace
NÚV	Národní ústav pro vzdělávání
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
PČR	Policie ČR
PAS	poruchy autistického spektra

popř.	popřípadě
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
resp.	respektive
RTI	Reaction to Intervention (reakce na intervenci)
SO-RA-D	sociometrický ratingový dotazník
SPC	speciálně pedagogické centrum
SPU	specifické poruchy učení
SPCH	specifické poruchy chování
SPUCH	specifické poruchy učení a chování
SŠ	střední škola
SVP	středisko výchovné péče
ŠPP	školní poradenské pracoviště
ŠVP	školní vzdělávací program
tj.	to je
tzv.	tak zvaný
VOŠ	vyšší odborná škola
VŠ	vysoká škola
ZŠ	základní škola

SOUPIS PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ V PLATNÉM ZNĚNÍ

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů („TZ“)

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů („SPOchD“)

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů („ZOOÚ“)

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů („ŠZ“)

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů („ZPP“)

Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, ve znění nařízení vlády č. 273/2009 Sb.

Vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb. („VoPP“)

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb. („VoVŽ“)

Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění vyhlášky č. 412/2006 Sb.

Vyhláška č. 364/2005 Sb., o vedení dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky a o předávání údajů z dokumentace škol a školských zařízení a ze školní matriky (vyhláška o dokumentaci škol a školských zařízení), ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče („OPSVP“)

Vyhláška č. 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby

V textu jsou odkazy na právní předpisy označeny tímto piktogramem §

Díl 1

Legislativa

OBSAH

KAPITOLA 1	Základní právní rámec poradenských služeb ve školství.	19
KAPITOLA 2	Poskytování poradenských služeb.	25
KAPITOLA 3	Speciální vzdělávání a vzdělávání žáků mimořádně nadaných. . .	31
KAPITOLA 4	Školská legislativa	39
KAPITOLA 5	Právní předpisy mimo oblast školské legislativy	45

KAPITOLA 1

Základní právní rámec poradenských služeb ve školství

Předpoklady pro výkon výchovného poradenství

Výchovné poradenství, nebo přesněji **poskytování poradenských služeb**, je nezanedbatelnou součástí výchovy a vzdělávání dětí ve školách. Výchovný poradce (ale i školní metodik prevence, speciální pedagog a další specialisté) je dnes vnímán jako odborník, který pomůže zvládat vzdělávací obtíže, poskytne péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami, podpoří spolupráci s prostředím, ze kterého děti pocházejí, zvládne řešení šikany a jiných nežádoucích jevů ve škole. Je zde nejen pro děti a jejich rodiče, ale i pro školu a učitele, kterým metodicky pomáhá a radí, jak zvládnout více či méně standardní situace ve škole.

Aby mohl své povolání úspěšně vykonávat, neobejde se bez spolupráce s dalšími odborníky (školskými a jinými poradenskými zařízeními, orgány sociálně-právní ochrany dětí, neziskovými organizacemi a dalšími), ale ani bez znalosti právního rámce, který jeho práci upravuje a provádí. Právní předpisy přitom nemusí být jenom nepřítelem, který přikazuje a hrozí sankcí, ale i pomocníkem, průvodcem a rádcem, jak v konkrétním případě postupovat a jaké nástroje zvolit.

S jistou nadsázkou řečeno, právní předpis stojí i na počátku profesní dráhy poradenského pracovníka, neboť stanovuje určité předpoklady, které musí pro výkon své odpovědné profese splňovat. Třebaže je poskytování poradenských

služeb z hlediska právních předpisů svěřeno škole, v praxi nepochybně bude příslušet konkrétní osobě, kterou ředitel školy takovou činností pověří. Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb., jako základní právní předpis upravující činnost výchovného poradenství, předpokládá, že ředitel školy zabezpečí poskytování poradenských služeb zpravidla **výchovným poradcem** a **školním metodikem prevence**. Nezapomíná však, že při řešení konkrétních situací bude samozřejmě i spolupráce s třídními učiteli, učiteli výchov, popřípadě s dalšími pedagogickými pracovníky školy. Vyhláška pamatuje také na **školního psychologa** a **školního speciálního pedagoga**, byť v reálných podmínkách škol, zejména s ohledem na omezené finanční prostředky, nebude zastoupení všech zmíněných odborníků asi příliš obvyklé (popř. pouze ve školách určitého typu nebo ve velkých školách).

Z hlediska kvalifikačních předpokladů jsou všichni zmínění odborníci v první řadě **pedagogickými pracovníky** podle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pedagogických pracovnících“). Jde o jisté „privilegium“, neboť výchovu a vzdělávání mohou ve školách a školských zařízeních zajišťovat pouze pedagogičtí pracovníci. Zákon však na oplátku vyžaduje od těchto osob splnění určitých předpokladů, neboť prostřednictvím nich také garantuje odbornost a kvalitu výchovy a vzdělávání poskytovaného ve školách.

Předpokladem pro výkon činnosti pedagogického pracovníka je (§ 3 odst. 1 zákona o pedagogických pracovnících):

- plná způsobilost k právním úkonům,
- odborná kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává,
- zdravotní způsobilost,
- bezúhonnost,
- znalost českého jazyka, nejde-li o některou ze zákonem stanovených výjimek.

Zatímco školní psycholog a školní speciální pedagog jsou samostatnými kategoriemi pedagogických pracovníků, pro které zákon o pedagogických pracovnících výslovně stanoví potřebnou odbornou kvalifikaci (stejně jako např. učitele, vychovatele nebo pedagoga volného času), výchovný poradce a školní metodik prevence je spíše *funkcí*, kterou pedagogický pracovník vykonává vedle své jiné činnosti ve škole. Je přitom na rozhodnutí ředitele školy, koho výkonem funkce výchovného poradce či školního metodika prevence na dané škole pověří (výchovným poradcem tak je zpravidla některý z učitelů, může jím být ale také školní psycholog nebo sám ředitel školy).